Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Hallintovaliokunta 12.9.2018
HaV@eduskunta.fi

Sisäministeriön poliisiosaston lausunto Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle K 6/2018 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa K 6/2018 vp Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2018. Poliisiosasto lausuu asiasta seuraavaa:

Ihmiskauppa on vakava rikos. Rikoslain (39/1889) 25 luvun 3 ja 3a pykälien mukaan ihmiskauppa, törkeä ihmiskauppa ja kummankin yritys ovat rangaistavia tekoja. Ihmiskauppa on loukkaus yksilön ihmisarvoa ja koskemattomuutta vastaan. Kyseessä on perustavanlaatuinen ihmisoikeusloukkaus. Ihmiskaupassa hyväksikäytetään haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä pääsääntöisesti taloudellisen hyödyn saamiseksi. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on tärkeä toimija kansallisena ihmiskaupparaportoijana ihmiskaupan vastaisessa työssä.

Poliisiosasto korostaa, että ihmiskaupan vastainen toiminta on kehittynyt Suomessa vuosi vuodelta pitkäjänteisen työn seurauksena. Ihmiskauppaa tunnistetaan selvästi paremmin ja rikosvastuu toteutuu aiempaa useammin. Sisäministeriön poliisiosaston johdolla on valmisteltu Valtioneuvoston ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma vuosille 2016 - 2017. Yhtenä keskeisenä teemana valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisessa toimintaohjelmassa on ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausjärjestelmän kehittäminen (toimenpide 2.1). Kansainvälisesti tähän järjestelmään viitataan tavallisesti englanninkielisellä ilmaisulla national referral mechanism (NRM). Kansallisen ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausmekanismin kuvauksen asiakirja eli NRM-asiakirja on valmisteltu sisäministeriön ihmiskauppakoordinaation johdolla laaja-alaisesti keskeisten toimijoiden kanssa. NRM-asiakirja tulee sisältämään kuvauksen Suomen ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja ohjausjärjestelmästä. Asiakirja on tarkoitettu ihmiskaupan uhreja työssään kohtaaville, heitä ohjaaville, tunnistaville ja auttaville ammattilaisille kaikissa viranomaisissa, järjestöissä ja yksityisellä sektorilla. Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen yhteensovittamistyön puitteissa tuotettu

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

tunnistamis- ja ohjausjärjestelmän kuvaus tulee toimimaan apuna myös ihmiskauppaan liittyvien viranomaismenettelyiden kehittämisessä. NRM-asiakirjan julkaisemisen jälkeen tarkoituksena on aloittaa sisäministeriön johdolla uuden valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman laatiminen vuosille 2018 - 2019/2020.

Ihmiskaupparikosten paljastamisen ja tutkinnan kehittäminen

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Yhtenä suosituksena ns. TEAS hankkeessa (ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää koskeva tutkimushanke, jonka loppuraportti valmistui maaliskuussa 2018) on, että ihmiskaupparikosten paljastamista ja tutkintaa kehitetään esimerkiksi poliisin ihmiskauppaan erikoistuneilla tutkintayksiköillä.

Sisäministeriön poliisiosaston näkökulmasta poliisin osaamisen kehittämistä pidetään erittäin tärkeänä. Poliisiosasto ei tässä vaiheessa näe poliisin erikoisyksikköjä ratkaisuna. Parhaaksi ratkaisuksi poliisiosasto katsoo poliisin lisäkoulutuksen ja osaamisen kehittämisen ihmiskaupparikoksiin liittyen. Ehdotettu erillisyksikkö ei siten toisi lisäarvoa nykyiseen toimintaan. Erillisyksiköiden sijaan pyritään lisäämään kattavaa erityisosaamista nykyisissä rakenteissa. Ihmiskaupan vastaisen työn toimintamahdollisuuksien edistäminen Suomessa IHME-hanke kouluttaa parhaillaan poliisia eri poliisilaitoksilla ympäri Suomea.

Poliisi on viime vuosina panostanut mm. ihmiskaupan torjumiseen ja tutkimiseen. Poliisin tietoon tulleet ihmiskauppatapaukset ovat moninkertaistuneet muutaman viimeisen vuoden aikana. Poliisilla on ihmiskaupan ja laittoman maahantulon torjumiseksi verkosto, jota kautta tieto-taitoa levitetään valtakunnallisesti. Poliisi on yhteistyössä ihmiskaupan auttamisjärjestelmän kanssa kehittämässä poliisille verkkokoulutuspakettia kaikkien poliisien käyttöön. Poliisihallituksen tehtävänä on suunnitella, johtaa, kehittää ja valvoa poliisitoimintaa ja sen tukitoimintoja. Poliisihallitus on päivittämässä ihmiskaupan torjuntaa koskevaa ohjeistustaan, jossa otetaan huomioon viimeisimmät asiaa koskevat lakimuutokset ja jossa selkeytetään ja yhdenmukaistetaan toimintoja sekä samalla vahvistetaan poliisin ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän välistä yhteistyötä.

Ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaatio

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaattori (määräaikainen virka 31.5.2018 asti) sovittaa yhteen valtioneuvoston ihmiskaupan vastaista

toimintaa. Kaikkien ihmiskaupan parissa työskentelevien hyvällä ja toimivalla yhteistyöllä edistetään ihmiskaupan vastaista toimintaa Suomessa.

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaatiorakenteeseen on kuulunut sen toimintaa ohjaavien sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministerityöryhmän ja kansliapäällikkökokouksen lisäksi valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan yhteensovittamissihteeristö ja valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan verkosto.

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan yhteensovittamissihteeristössä (toimikausi päättyi 31.5.2018), jonka puheenjohtajana ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaattori on toiminut, on ollut edustus kaikista keskeisistä ihmiskaupan vastaista työtä tekevistä ministeriöistä. Sihteeristö on kuullut työssään kulloisenkin tarpeen mukaan myös asiantuntijoita kuten esimerkiksi kansallista ihmiskaupparaportoijaa. Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisessa verkostossa on kattava edustus viranomaisista ja järjestökentästä sekä työmarkkinajärjestöistä.

Ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaatiosta Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa todetaan, että ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaatiosta tulisi säätää eduskunnan ponnen mukaisesti. Samassa yhteydessä tulisi uudelleen harkita koordinaattorin sijoituspaikka. Valtioneuvoston ihmiskaupan vastainen koordinaattori on ollut sijoitettuna sisäministeriön poliisiosastolle. Valtuutettu puoltaa koordinaattorin (määräaikaisen) viran siirtämistä oikeusministeriöön. Sisäministeriö on tilannut selvityksen valtioneuvoston ihmiskauppa-asioiden koordinaatio- ja raportointijärjestelyistä. Selvityksen teki ulkopuolinen ja riippumaton taho. Selvitys on valmistunut ja se on julkaistu kesäkuussa 2018 (sisäministeriön julkaisu 20/2018). Selvityksen käsittely on edelleen kesken, joten päätöksiä ei asiassa ole vielä tehty.

Selvitys valtioneuvoston ihmiskauppa-asioiden koordinaatio- ja raportointijärjestelyistä

Selvityksen tavoitteena oli mm. tehdä valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisesta koordinaatiorakenteesta yleisarvio sisältäen selvityksen sen vahvuuksista ja antaen kehitysehdotuksia sekä koordinaattorin sijoituspaikkaehdotuksen. Selvityksen kehittämisehdotukset tähtäävät siihen, että koordinaatiorakenne vakiintuisi osaksi valtionhallinnon rakennetta ja kaikilla toimijoilla olisi selvä rooli osana rakennetta.

Selvityksessä ehdotetaan ensisijaisesti ihmiskauppakoordinaattorin viran vakinaistamista. Vakinaisessa virassa toimiva virkamies pystyisi luomaan vakiintuneet toimintatavat koordinaatiorakenteeseen ja tätä kautta syventämään ja

laajentamaan toimijoiden ja koko kentän yhteistyötä ihmiskauppateeman ympärillä. Selvityksen mukaan ihmiskauppakoordinaattorin sijoituspaikan muutos oikeusministeriöön toisi ihmiskauppakoordinaattorin ja kansallisen ihmiskaupparaportoijan tehtävät selvityksessä saadun tiedon valossa liian lähelle toisiaan ja tässä mallissa myös aito riippumattomuus tehtävien kesken saattaisi vaarantua. Parempi ratkaisu olisikin, että ihmiskauppakoordinaattori ja kansallinen ihmiskaupparaportoija tekisivät tiiviimpää ja laadukasta yhteistyötä yhteisten päämäärien saavuttamiseksi ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa. Selvityksessä on päädytty suosittelemaan ihmiskauppakoordinaattorin sijoituspaikaksi edelleen sisäministeriön poliisiosastoa. Samalla selvityksessä suositellaan myös nimeämään jokaisesta relevantista ministeriöstä ihmiskauppaan liittyvät yhdyshenkilöt, jotka aktiivisesti pitävät yhteyttä ihmiskauppakoordinaattoriin ja tukevat toimintaa oman ministeriönsä näkökulmasta käsin. Selvityksessä suositellaan myös, että ihmiskauppakoordinaattori keskittyy vahvemmin kansainvälisen yhteistyön luomiseen ja osallistuu suunnitelmallisesti kansainvälisiin kokouksiin. Kansainvälinen työ on yhä enenevässä määrin tärkeä kokonaisuus, kun otetaan huomioon ihmiskaupan vastaisen toiminnan luonne, jossa kansainvälinen näkökulma painottuu hyvin vahvasti.

Koordinaatiorakenne on tarpeellinen väline ihmiskaupan vastaisen toiminnan jatkamiseksi ja sen edelleen tehostamiseksi. Selvityksessä valtioneuvoston ihmiskauppa-asioiden koordinaatio- ja raportointijärjestelyistä yhdeksi keskeiseksi kehittämistarpeeksi on noussut selkeämmän ja sujuvamman linjausprosessin luominen osana koordinaatiorakennetta. Kyse asiakysymysten linjaamisessa on ennen muuta siitä, että yhteensovittamissihteeristö toimisi tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja toisaalta myös siitä, että ihmiskauppakoordinaattori toimisi linkkinä operatiivisen tason ja hallinnollisen tason välillä. Selvityksessä suositellaan yhteensovittamissihteeristön kokoonpanon uudelleenjärjestelyä siten, että yhteensovittamissihteeristössä olisi sekä asiaa koskevat operatiivisen tason toimijat että relevanttien ministeriöiden yhdyshenkilöinä toimivat virkamiehet.

Jakelu:
Hallintovaliokunta

Tiedoksi:
Sisäministeri Kai Mykkänen
Kansliapäällikkö Ilkka Salmi
Erityisavustajat Titta Andersson-Bohren, Tuomas Rautanen
Johdon sihteerit Jaana Lummi, Annamaija Vihervirta, Tiina Landström